

GAEILGE

LEAVING CERTIFICATE
HIGHER LEVEL

GRAMMAR
AN AIMSIR LÁITHREACH

THE DUBLIN
ACADEMY OF
EDUCATION

All rights to these published notes are exclusively owned by The Dublin Academy of Education. Any unauthorised reproduction, distribution, or reuse of this material, in whole or in part, is strictly prohibited. Please respect intellectual property rights and seek permission for any intended use.

An Aimsir Láithreach

An Chéad Réimniú

- In the Aimsir Láithreach we add endings to the verbs.
- Then we must check if it is Leathan (broad) or Caol (slender).
- For the **we/us** part (sinn or muid) use aimid / imid as endings.
- 'An + urú ' is used for a question.
- 'Ní + séimhiú ' for a negative statement.

Leathan

Mol

Molaim

Molann tú

Molann sé

Molann sí

Molaimid

Molann sibh

Molann siad

Ní mholaim

An molann tú?

Moltar

Caol

Cuir

Cuirim

Cuireann tú

Cuireann sé

Cuireann sí

Cuirimid

Cuireann sibh

Cuireann siad

Ní chuirim

An gcuireann tú?

Cuirtear

Vowels

Ól

Ólaim

Ólann tu

Ólann sé

Ólann sí

Ólaimid

Ólann sibh

Ólann siad

Ní ólaim

An ólann tú?

Óltar

An Aimsir Láithreach

Endings for **An Chéad Réimniú** :

	Leathan {a,o,u}	Caol {i,e}
Mé		
Tú		
Sé		
Sí		
Sinn		
Sibh		
Siad		
B.Saor		

Verbs to watch!

1. Some 1 syllable verbs in Irish can be awkward to deal with. Below I will point them out.
2. All the verbs on the list below take 1 syllable endings.

Take the last 'í' out of these verbs but use the 1 syllable endings

Siúil {To walk}	Siúlaim	Siúlann tú	Siúlaimid
Taispeáin {To show}	Taispeánaim	Taispeánann tú	Taispeánaimid

These verbs finish in -igh /-aigh but take 1 syllable endings

	Mé	Tú..Sé..Sí..Sibh..Siad	Muid
Luaigh {To mention}	Luaim	Luann	Luaimid
Pléigh {To discuss}	Pléim	Pléann	Pléimid
Buaigh {To win}	Buaim	Buann	Buaimid
Léigh {To read}	Léim	Léann	Léimid
Cráigh {To torment}	Cráim	Cránn	Cráimid

Ceacht 1

- 1) **(Tóg)** sé cith ar maidin= _____
- 2) Ní **(Fan)** muid tar éis am scoile = _____
- 3) **(Cas)** siad go tapa= _____
- 4) **(Éist)** mé le ceol gach lá= _____
- 5) **(Bris)** na cailíní na rialacha go minic= _____
- 6) **(Cuir)** mamaí an peann ar an mbord= _____
- 7) Ní **(Glan)** Dadaí an teach riamh= _____
- 8) Ní **(Creid)** mé a scéalta= _____
- 9) An **(Buail)** Tomás le Cillian gach Aoine ?= _____
- 10) **(Can)** sí ar maidin= _____
- 11) **(Glac)** sí an deis go minic= _____
- 12) **(Díol)** siad bia = _____
- 13) An **(ceap)** tú go bhfuil an ceart aici? = _____
- 14) **(Ól)** sibh an iomarca uisce= _____
- 15) **(Scríobh)** mé litir gach Luan= _____
- 16) **(Tuill)** sé go leor airgid = _____
- 17) **(Tuig)** muid ar fad= _____
- 18) **(Féach)** sí ar an teilifís= _____
- 19) **(Caith)** mé tobac gach lá= _____

An Dara Réimniú

Leathan

Caol

Guta

Ceannaigh

Inis

Oscail

Ceannaím

Insím

Osclaím

Ceannaíonn tú

Insíonn tú

Osclaíonn tú

Ceannaíonn sé

Insíonn sé

Osclaíonn sé

Ceannaíonn sí

Insíonn sí

Osclaíonn sí

Ceannaímid

Insímid

Osclaímid

Ceannaíonn sibh

Insíonn sibh

Osclaíonn sibh

Ceannaíonn siad

Insíonn siad

Osclaíonn siad

Ní Cheannaím

Ní Insím

Ní osclaím

An gceannaíonn tú?

An Insíonn tú?

An Osclaíonn tú?

Ceannaítear

Insítear

Osclaítear

Na Rialacha :

An Dara Réimniú

(1) Verbs that finish in –aigh or -igh ,

Take off the (a)igh.

Mar shampla ;

- Ullmhaigh mé -
- Athraigh tú –

(2) Verbs that finish in -ail, -ain –air .

Take out the 'ai'.

Mar shampla ;

- Codail siad –
- Cosain siad –

(3) Verbs that finish in –ir, -is, -in, -il.

Take out the last vowel.

Mar shampla ;

- Aithin sí -
- Inis mé -

An Aimsir Láithreach

Endings for **An Dara Réimniú** :

	Leathan {a,o,u}	Caol {i,e}
Mé		
Tú		
Sé		
Sí		
Sinn		
Sibh		
Siad		
B.Saor		

Verbs to watch!

1. Certain regular verbs in Irish can be awkward to deal with. Below I will point them out.

	Mé	Tú / Sé/ Sí /Sibh/ Siad	Muid
1. <i>Suigh</i>	Suím	Suíonn	Suímid
2. <i>Nigh</i>	Ním	Níonn	Nímid
3. <i>Foghlaim</i>	Foghlaimím	Foghlaimíonn	Foghlaimímid
4. <i>Guigh</i>	Guím	Guíonn	Guímid

Samplaí

- 1) **(Deisigh)** Seán an rothar = _____
- 2) **(Imir BS)** cluiche peile gach máirt = _____
- 3) Ní **(ceannaigh mé)** bia sa siopa = _____
- 4) **(Athraigh)** an aimsir go minic = _____
- 5) **(Freastail mé)** ar scoil mheasctha = _____
- 6) **(Éirigh mé)** go luath gach maidin = _____
- 7) Ní **(dúisigh sé)** in am ar maidin = _____
- 8) An **(beannaigh)** Liam duit? = _____
- 9) **(Ceannaigh tú)** éadaí deasa = _____
- 10) **(Oscail sí)** an fhuinneog gach oíche = _____
- 11) **(Aithin mé)** an fear sin = _____
- 12) **(Gortaigh sé)** a chos gach Máirt = _____
- 13) **(Freagair muid)** ceisteanna an mhúinteora = _____

14) **(Bailigh B.S)** an bainne gach maidin = _____

15) **(Taitin)** an ceol sin liom = _____

An Aimsir Láithreach

Revision Exercise 1

	Béarla	Aimsir Chaite
1. Fág sé	To leave	Fágann sé
2. Cas sí		
3. Deisigh muid ?		
4. Ceangail tú		
5. Dún sibh ?		
6. Freagair muid		
7. Tóg sé [X]		
8. Úsáid muid		
9. Caith tú		
10. Caill sí		
11. Scuab muid		
12. Foghlaim mé		
13. Ullmhaigh sé		
14. Codail mé		
15. Buail muid [X]		
16. Tuig mé		

17. Rith sí		
18. Tit mé [X]		
19. Léim mé		
20. Seinn muid		

An Aimsir Láithreach

Revision Exercise 1

	Béarla	Aimsir Chaite
1. Fág sé	To leave	Fágann sé
2. Cas sí	To turn	Casann sí
3. Deisigh muid ?	To fix	An ndeisimid ?
4. Ceangail tú	To tie	Ceanglaíonn tú
5. Dún sibh [X]	To close	Ní dhúnann sibh
6. Freagair muid	To answer	Freagraímid
7. Tóg sé [X]	To take	Ní thógann sé
8. Úsáid muid	To use	Úsáidimid
9. Caith tú	To throw	Caitheann tú
10. Caill sí	To lose	Cailleann sí
11. Scuab muid	To sweep	Scuabaimid
12. Foghlaim mé	To learn	Foghlaimím * {Awkward verb}
13. Ullmhaigh sé	To prepare	Ullmhaíonn sé
14. Codail mé	To sleep	Codlaím
15. Buail muid [X]	To hit	Ní bhuailimid

16. Tuig mé	To understand	Tuigim
17. Rith sí	To run	Ritheann sí
18. Tit mé [X]	To fall	Ní thitim
19. Léim mé	To jump	Léimim * {Awkward verb}
20. Seinn muid	To play	Seinnimid

An Aimsir Láithreach : Briathra neamhrialta

<u>Briathra</u>	<u>Dearfach</u>	<u>Diúltach</u>
{To say}		
{To be}		
{To see}		
{To get}		
{To do}		
{To go}		
{To hear}		

{To come}		
{To eat}		
{To give}		
{To catch}		

An Aimsir Láithreach : Briathra neamhrialta

<i>Briathra</i>	<i>Dearfach</i>	<i>Diúltach</i>
Abair	Deir	Ní Deir
Bí	Bíonn	Ní Bhíonn
Feic	Feiceann	Ní Fheiceann
Faigh	Faigheann	Ní fhaigheann
Déan	Déanann	Ní Dhéanann
Téigh	Téann	Ní Théann

Clois	Cloiseann	Ní Chloiseann
Tar	Tagann	Ní Thagann
Ith	Itheann	Ní Itheann
Tabhair	Tugann	Ní Thugann
Beir	Beireann	Ní Bheireann

An Fhilíocht & An Aimsir Láithreach

1. Make sure you are familiar with these verbs for poetry and prose
2. Avoid using the verb 'Feic' too much.

<u>Briathar</u>	<u>Béarla</u>	<u>Muid</u>	<u>B.Saor</u>
1. Feic			
2. Léirigh			
3. Taispeáin			
4. Tuig			
5. Tabhair			
6. Faigh			
7. Cuir			
8. Mottaigh			
9. Foghlaim			

An Fhilíocht & An Aimsir Láithreach

<u>Briathar</u>	<u>Béarla</u>	<u>Muid</u>	<u>B.Saor</u>
1. Feic	To see	Feicimid	Feictear
2. Léirigh	To illustrate	Léirimid	Léirítear
3. Taispeáin	To show	Taispeánaimid	Taispeántar
4. Tuig	To understand	Tuigimid	Tuigtear
5. Tabhair	To give	Tugaimid	Tugtar
6. Faigh	To get	Faighimid	Faightear
7. Cuir	To put	Cuirimid	Cuirtear
8. Mothaigh	To feel	Motháimid	Motháítear
9. Foghlaim	To learn	Foghlaimimid	Foghlaimítear